

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

11 մարտի 2024 թվական

ք.Երևան

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի նախագահ Լիլիթ Թադևոսյանս, ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատի նախագահին փոխարինող Արթուր Պողոսյանս, ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի հակակոռուպցիոն պալատի նախագահ Արթուր Դավթյանս, ուսումնասիրելով թիվ ԵԴՆ/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթի ընդդատության հարցը լուծելու համար ՀՀ Վճռաբեկ դատարանն ուղարկելու մասին Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի՝ 2024 թվականի փետրվարի 26-ի որոշումը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց Ի Ն Բ

Վարույթի դատավարական նախապատմությունը.

1. 2023 թվականի հոկտեմբերի 27-ին Հակակոռուպցիոն դատարանում ստացվել է Դիանա Ստեփանի Գրիգորյանի վերաբերյալ՝ երկու դրվագ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրք) 34-168-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով և 190-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով թիվ 69122722 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթը:

1.1. Հակակոռուպցիոն դատարանը 2023 թվականի հոկտեմբերի 30-ին որոշում է կայացրել թիվ ՀԿԴ/0242/01/23 քրեական վարույթը ստանձնելու և 2023 թվականի նոյեմբերի 9-ին նախնական դատալսումներ նշանակելու մասին:

1.2. Հակակոռուպցիոն դատարանը 2024 թվականի փետրվարին 19-ին՝ նախնական դատալսումների ընթացքում, որոշում է կայացրել քրեական վարույթն ըստ ընդդատության Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարան փոխանցելու մասին:

2. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանը 2024 թվականի փետրվարի 26-ին որոշում է կայացրել թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթը Վճռաբեկ դատարան ուղարկելու մասին՝ ընդդատության հարցը լուծելու համար:

3. Քրեական վարույթը Վճռաբեկ դատարանում ստացվել է 2024 թվականի փետրվարի 29-ին:

Ընդդատության վերաբերյալ հարցը լուծելու համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.

4. 2023 թվականի մայիսի 22-ի որոշմամբ Դիաննա Ստեփանի Գրիգորյանի նկատմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 34-168-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով և 190-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով հանրային քրեական հետապնդում է հարուցվել այն բանի համար, որ «նա սրանձնողի խնամքին հանձնելու նպատակով 20.000 եվրոյով և 5.000 ԱՄՆ դոլարով փորձել է վաճառել երկու երեխաների, որն ավարտին չի հասցվել իր կամքից անկախ հանգամանքներով:

Բացի այդ, Դիաննա Գրիգորյանը կարարել է փողերի լվացում՝ փոխանցել է հանցավոր ճանապարհով սրացված՝ առանձնապես խոշոր չափերով գույքը, որը նպատակ է ունեցել թաքցնել և խեղաթյուրել այդ գույքի հանցավոր ծագումը և պարկանելությունը:

Այսպես.

ՀՀ ընդհանրական օրենսգրքի 115-րդ հոդվածը սահմանել է. «Երեխաների որդեգրման միջնորդական գործունեություն (այսինքն՝ որդեգրել ցանկացող անձանց անունից և նրանց շահերից բխող այլ անձանց կողմից իրականացվող՝

երեխաներ ընտրելուն և որդեգրման հանձնելուն ուղղված յուրաքանչյուր գործունեություն) չի թույլատրվում: Այդպիսի գործունեություն չի համարվում ինսամակալության և հոգաբարձության մարմինների և մարզպետարանի (Երևանի քաղաքապետարանի) և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած մարմնի գործունեությունը: Երեխաների որդեգրման միջնորդական գործունեություն իրականացնող անձինք պատասխանատվություն են կրում օրենքով սահմանված կարգով»:

Չնայած օրենսդրական նշված արգելքին՝ Գիաննա Գրիգորյանը, օգրագործելով արտերկրի՝ իրենց քաղաքացիներին որդեգրման հետ կապված օժանդակություն ցուցաբերող փարբեր հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ ունեցած անձնական հարաբերությունները, շուրջ 15 փարի շարունակ Հայաստանի Հանրապետությունում կատարել է օրարերկրացիների՝ հիմնականում Ֆրանսիայի և ԱՄՆ քաղաքացիների կողմից հայազգի երեխաների որդեգրում, այն է՝ համապատասխան տեղեկատվություն սրացել որդեգրման ենթակա երեխաների մասին, կազմակերպել նրանց և որդեգրման ցանկություն հայտնած անձանց հանդիպումները, նախապատրասարել և պատրասարել որդեգրման համար անհրաժեշտ փաստաթղթերը, դրանք ներկայացրել դարարան և այդ ամբողջ պրոցեսում իրականացրել ֆրանսերեն և անգլերեն լեզուներից հայերեն թարգմանություններ:

Տարիների ընթացքում իրականացրած իր այդ գործունեության արդյունքում Գիաննա Գրիգորյանն արհեսարավարժ կերպով փրարարել է որդեգրման գործընթացին, պահանջվող փաստաթղթերի ցանկին, ինչպես նաև սերտ-մերերիմ հարաբերություններ ձևավորել «Երևանի մանկան տուն» և «Գյումրու երեխաների տուն» ՊՈԱԿ-ների տնօրենների պաշտոնը երկար տարիներ զբաղեցրած անձանց՝ համապատասխանարար՝ Լիանա Կարարարյանի և Աննա Գևորգյանի, որդեգրման ընթացակարգի հետ կապված կառավարչական լիազորություններ իրականացնող՝ ՀՀ արդարարարության և աշխարանքի ու սոցիալական հարցերի նախարարությունների, Երևանի քաղաքապետարանի համապատասխան աշխարակիցների հետ, ինչի արդյունքում կարողացել է հաղթահարել այդ պրոցեսում հնարավոր խոչընդոտները և առավել սեղմ ժամկետներում որդեգրումը

հասցնել իր փրամաքանական ավարտին՝ յուրաքանչյուր որդեգրման համար սրանալով ավելի քան 10.000 եվրո:

Շարունակելով իր այդ ապօրինի գործունեությունը՝ Դիաննա Գրիգորյանը, օգտվելով երեխայի խնամք սրանձնելու ցանկություն հայրնաժ Սեսիլ Քրիստեղ Ասրրիդ Ջոլակյանի՝ որդեգրման պրոցեսից և դրա համար որոշակի գումարային վճարումներից ու չափից անընդհատ լինելու և այդ կապակցությամբ նրա մոտ առաջացած բարեխիղճ մոլորությունից, 2018-2019 թվականների ընթացքում, վերջինիս հետ ունեցած պայմանավորվածության համաձայն, 20.000 եվրոյի դիմաց նախաձեռնել է Սեսիլ Քրիստեղ Ասրրիդ Ջոլակյանի կողմից խնամքը սրանձնելու նպատակով Հայաստանի մանկապրներում գրնվող, Սեսիլ Քրիստեղ Ասրրիդ Ջոլակյանի ցանկությամբ՝ մինչև չորս փարեկան առողջ ցանկացած սեռի երեխայի որդեգրումը: Այդ նպատակով Դիաննա Գրիգորյանը, վերոհիշյալ մանկապրների փնտրենների և պետական կառույցների աշխատակիցների հետ ունեցած իր անձնական կապերն օգտագործելով, փորձել է որպես որդեգրող հաշվառված մյուս անձանցից առաջնահերթության կարգով կազմակերպել Սեսիլ Քրիստեղ Ասրրիդ Ջոլակյանի կողմից հիշյալ նպատակով երեխայի որդեգրումը, իսկ իր կողմից՝ 20.000 եվրոյի դիմաց երեխայի փաարացի վաճառքը: Նշված գործընթացում Դիաննա Գրիգորյանը մանկապրների փնտրեններից և մյուս աշխատակիցներից պարբերաբար նախապես սրացել է ավելի ուշ հրապարակման ենթակա հնարավոր որդեգրվող երեխաների թեկնածուների վերաբերյալ փորձերություններ, այդ մասին հայրնել Սեսիլ Քրիստեղ Ասրրիդ Ջոլակյանին, իսկ վերջինիս կողմից ներկայացված չափանիշներին համապատասխան երեխա չլինելու պարճառով Դիաննա Գրիգորյանը շարունակել է երեխայի վաճառքին ուղղված իր գործողությունները: Արդյունքում՝ Դիաննա Գրիգորյանը Գյումրու հիշյալ մանկապրան փնտրեն Աննա Գևորգյանին միջնորդել է կազմակերպել մանկապրան երեխաների և Սեսիլ Քրիստեղ Ասրրիդ Ջոլակյանի հանդիպումը՝ նրա կողմից հավանական թեկնածու երեխա ընտրելու նպատակով: Մանկապրուն այցելությունների ընթացքում երեխաների հետ հանդիպումների ժամանակ Սեսիլ Քրիստեղ Ասրրիդ Ջոլակյանն ընտրել է իր համար նախընտրելի երեխա, որը, սակայն, ինչպես հերագայում է պարզվել, որդեգրման ենթակա չի եղել: 2019

թվականի կեսերին Գիաննա Գրիգորյանը Սեսիլ Քրիստեղ Ասպրիդ Ջոլակյանին փողկեկացրել է, որ որդեգրման պրոցեսում ՀՀ կառավարության կողմից նախաձեռնված փոփոխություններով առաջադրվել են լրացուցիչ իրավական գործընթացներ՝ դրանք ներկայացնելով որպես բարդություններ, ինչի հետ կապված չի կարող ավարտին հասցնել երեխայի փաստացի վաճառքը՝ հանցագործությունն ավարտին չհասցնելով իր կամքից անկախ հանգամանքներով:

Բացի այդ, Գիաննա Գրիգորյանը, օգտվելով երեխայի խնամքը սրանձնելու ցանկություն հայրնաձ Թուրինա Հովհաննիսյանի՝ որդեգրման պրոցեսից և դրա համար որոշակի գումարային վճարումներից ու չափից անբեղյակ լինելու և այդ կապակցությամբ նրա մոտ առաջացած բարեխիղճ մոլորությունից, 2018-2019 թվականների ընթացքում, վերջինիս հետ ունեցած պայմանավորվածության համաձայն, 5.000 ԱՄՆ դոլարի դիմաց նախաձեռնել է Թուրինա Հովհաննիսյանի կողմից խնամքը սրանձնելու նպատակով Հայաստանի Հանրապետության մանկապարտեզում գրնվող, Թուրինա Հովհաննիսյանի ցանկությամբ՝ մինչև մեկ փարեկան առողջ աղջիկ երեխայի որդեգրումը: Գիաննա Գրիգորյանը, վերոհիշյալ մանկապարտեզի փոփոխությունների և պետական կառույցների աշխատակիցների հետ ունեցած իր անձնական կապերն օգտագործելով, փորձել է որպես որդեգրող հաշվառված մյուս անձանցից առաջնահերթության կարգով կազմակերպել Թուրինա Հովհաննիսյանի կողմից երեխայի որդեգրումը, իսկ իր կողմից՝ 5.000 ԱՄՆ դոլարի դիմաց երեխայի փաստացի վաճառքը: Այդ նպատակով Գիաննա Գրիգորյանը մանկապարտեզի փոփոխություններից և նշված մյուս աշխատակիցներից պարբերաբար նախապես սրացել է ավելի ուշ հրապարակման ենթակա հնարավոր որդեգրվող երեխաների թեկնածուների սեռի ու առողջության վերաբերյալ փողկեկություններ, այդ մասին հայրնել Թուրինա Հովհաննիսյանին, իսկ վերջինիս կողմից այդ երեխաներից որևէ մեկին նախապատվություն չբաշխելու պարճառով՝ շարունակել է երեխայի վաճառքին ուղղված իր գործողությունները: 2019 թվականի կեսերին, հերթական թեկնածուների մերժումից հետո, Գիաննա Գրիգորյանը Թուրինա Հովհաննիսյանին փողկեկացրել է՝ որդեգրման պրոցեսում ՀՀ կառավարության կողմից նախաձեռնված փոփոխություններով առաջադրված լրացուցիչ իրավական գործընթացների մասին՝ դրանք ներկայացնելով որպես

բարերություններ, ինչի հետ կապված չի կարող ավարտին հասցնել երեխայի փաստացի վաճառքը՝ հանցագործությունն ավարտին չհասցնելով իր կամքից անկախ հանգամանքներով:

Այսպիսով, Դիաննա Գրիգորյանը ծնողական խնամքից դուրս մնացած և Հայաստանի Հանրապետության փարբեր մանկապններում գրնված երկու երեխաների որդեգրման գործընթացը կազմակերպելու միջոցով խնամք սրանձնելու պարտաստակամություն հայրնած Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Ջոլակյանին և Ռուբինա Հովհաննիսյանին համապարաստահանարար՝ 20.000 եվրոյով և 5.000 ԱՄՆ դոլարով վաճառելու նպատակով, այդ հարցի շուրջ նրանց համաձայնությունն սրանալուց հետո վերջիններին առաջադրել է մանկապնների խնամքին մնացած երեխաների՝ «գնորդների» համար հնարավորինս նախընտրելի թեկնածուներ, կազմակերպել Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Ջոլակյանի և Ռուբինա Հովհաննիսյանի հանդիպումներն այդպիսի երեխաների հետ, այսինքն՝ կատարել է երեխաների վաճառքին անմիջականորեն ուղղված դիտավորյալ գործողություններ, որոնք սակայն, Դիաննա Գրիգորյանի կամքից անկախ հանգամանքներով, չեն հասցվել ավարտին, քանի որ Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Ջոլակյանի նախընտրած երեխան, ինչպես հետագայում է պարզվել, որդեգրման ենթակա չի եղել, Ռուբինա Հովհաննիսյանը նախապարվություն չի փվել ներկայացված երեխաներից որևէ մեկի որդեգրմանը, իսկ հետագայում որդեգրման գործընթացի համար ՀՀ կառավարության կողմից սահմանվել են, ըստ էության, այդ գործընթացում հնարավոր ապօրինի դրևորումները բացառող լրացուցիչ իրավակարգեր:

(...)

Բացի այդ, Դիաննա Գրիգորյանը, իրականացնելով օրենքով արգելված՝ որդեգրման միջնորդական գործունեություն, որդեգրման պրոցեսում գործառույթներ իրականացնող՝ «SOC COOPERATIVA FAMIGLIA INSIEME ONLUS» via Feder «Ֆամիլիա Ինսիեմե Օնլուս» ընկերությունից, ինչպես նաև անմիջապես որդեգրման համար դիմած անձանցից «Արդշինբանկ» ՓԲ ընկերությունում գործող իր՝ «2470055707980000» հաշվեհամարին սրանձնողի խնամքին հանձնելու նպատակով երեխաների վաճառք իրականացնելու համար 2016-2019 թվականների ընթացքում սրացել է ընդհանուր ավելի քան՝ առանձնապես խոշոր չափերով՝

55.000 եվրո, նույն հաշվեհամարին ամերիկյան «A LOVE BEYOND BORDERS» կազմակերպության կողմից 2018 թվականի նոյեմբերի 22-ից մինչև 2019 թվականի հուլիսի 11-ն ընկած ժամանակահատվածում սրացել է կրկին առանձնապես խոշոր չափերով՝ ընդհանուր 26.050 ԱՄՆ դոլար, որոնք ձևակերպվել են որպես որդեգրման գործընթացում անհրաժեշտ ծախսեր: Այնուհետև, իր հաշվեհամարին սրացած այդ գումարների հանցավոր ծագումը և պարկանելությունը թաքցնելու ու խեղաթյուրելու նպատակով Դիաննա Գրիգորյանը դրանց մի մասը փոխանցել է ամուսնու՝ Տիգրան Սահակյանի հաշվեհամարին՝ այդ կերպ քաղաքացիական օրինական շրջանառության քողի տակ օրինականացնելով հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված՝ առանձնապես խոշոր չափերով գույքը: Բացի այդ, իր կողմից «Արդշինքանկ» ՓԲ ընկերության «2470103480320010» հաշվին 2016 թվականի մարտի 24-ին մուտքագրել է որդեգրման գործընթացից հանցավոր ճանապարհով սրացված առանձնապես խոշոր չափերով՝ 19.229.200 ՀՀ դրամին համարժեք 40.000 ԱՄՆ դոլար, նույն օրը նշված գումարը փոխանցել իր հետ փոխկապակցված «Իրալգուսրո» ՍՊ ընկերությանը, որի ընթացքում այդ գումարի ծագման աղբյուրը թաքցնելու և խեղաթյուրելու նպատակով, որպես փոխանցման նպատակ, նշվել է «փոխառություն»՝ վերջնարդյունքում օրինականացնելով հանցավոր ճանապարհով՝ երեխաների վաճառքի արդյունքում ձեռք բերված գույքը (...):¹:

5. Հակակոռուպցիոն դատարանը 2024 թվականի փետրվարին 19-ի որոշմամբ արձանագրել է հետևյալը. «(...) [Հ]աշվի առնելով նաև այն հանգամանքը, որ Դիաննա Գրիգորյանին ներկայացված մեղադրանքի համաձայն՝ վերջինիս կողմից ենթադրյալ փողերի լվացումը չի կատարվել իշխանական կամ ծառայողական լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելով, Դատարանը գրնում է, որ թիվ ՀԿԴ/0242/01/23 քրեական վարույթն այլևս ընդդարյա չէ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանին, այլ ընդդարյա է Երևան քաղաքի առաջին արյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին, որի

¹ Տե՛ս քրեական վարույթ, հատոր 33, թերթեր 159-163:

դատական փորձաքննում կատարվել է ենթադրյալ հանցանքը, ուստի անհրաժեշտ է թիվ ՀԿԴ/0242/01/23 քրեական վարույթը փոխանցել ըստ ընդդատության (...)»²:

6. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանը 2024 թվականի փետրվարի 26-ի որոշմամբ արձանագրել է հետևյալը. «(...) Սույն դեպքում, ընդունելով ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի որոշումն այն մասով, որ Դիաննա Գրիգորյանի վերաբերյալ քրեական գործը կոռուպցիոն բնույթի չէ, հարկ է փաստել, որ այդ իրավիճակում ՀՀ Հակակոռուպցիոն դատարանը գործն ըստ առարկայական ընդդատության ուղարկելու մասին որոշում չէր կարող կայացնել այն պարճատարանությամբ, որ ընդդատության կանոնների պահպանմամբ վարույթ ընդունված քրեական գործի (հիշյալ քրեական գործով դատավոր Վ.Սարգսյանը 2023 թվականի հոկտեմբերի 30-ին որոշում է կայացրել քրեական գործը վարույթ սրանձնելու մասին) ընդդատությունը չի կարող փոխվել՝ ելնելով քրեական վարույթի ընթացքում հետագա օրենսդրական փոփոխություններից:

Այսինքն՝ Դատարանը գտնում է, որ գործի քննության ընթացքում քրեական օրենսգրքի համապարասիսան հավելվածում փոփոխությունների դեպքում վարույթները չպետք է փոխանցեն ըստ ընդդատության, քանի որ դրանք դատարանի կողմից սրանալու պահին եղել են ճիշտ ընտրված ընդդատությամբ և կանխավարկածը պետք է լինի գործի քննության շարունակությունը փյլյալ դատարանում, այլ ոչ թե այն ըստ ընդդատության փոխանցելը:

Դատարանի այս դատողությունը, ի թիվս այլոց, պայմանավորված է հետևյալ հիմնավորումներով.

ա. ընդդատության կանոնները պետք է գերծ պահեն անձին դատական շրջապարույրից՝ նպաստելով գործի քննության ողջամիտ ժամկետների պահպանմանը և արդյունավետ արդարադատության իրականացմանը,

բ. գործի ընդդատությունը որոշելը, որպես դատավարական գործողություն, որոշվում է այդ գործը սրանալու պահին գործող օրենսգրքի նորմերին համապարասիսան և դատավարական նորմի հետադարձության կանոն այդ մասով նախատեսված չէ,

² Տե՛ս քրեական վարույթ, հատոր 36, թերթեր 62-68:

գ. քրեական օրենսգրքի հավելվածի փոփոխությունը համարվում է քրեական օրենքի փոփոխություն, որի վրա լիարժեքորեն տարածվում են քրեական օրենքի հետադարձության կանոնները սահմանող նորմի կարգավորումները: Այս դեպքում հարկ է արձանագրել, որ կոռուպցիոն հանցագործությունները սահմանող հավելվածի փոփոխությունը ոչ՝ մեղմացնող, ոչ՝ խստացնող օրենք է, հետևաբար դրա կիրառությունը հետադարձ կարգով անթույլատրելի է, եթե չկա համապատասխան անցումային դրույթ ընդունված օրենքում: Այլ կերպ՝ քրեական օրենքի փոփոխությունը, որով չի բարելավվում անձի վիճակը, տարածվում է այն ուժի մեջ մտնելուց հետո ծագած իրավահարաբերությունների վրա,

դ. ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ին ընդունված և 2024 թվականի փետրվարի 6-ին ուժի մեջ մտած ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքը չի նախատեսում անցումային դրույթ, ըստ որի դատարանների վարույթում գրավող նախկին կոռուպցիոն բնույթի հանցագործությունների վերաբերյալ վարույթները պետք է փոխանցվեն ըստ ընդդատության: Դատարանն ընդգծում է, որ ի տարբերություն օրենսդրության փոփոխության նախկին դեպքերի, երբ օրենսդիրն անցումային դրույթի ուժով կարգավորել էր գործերի փոխանցումը ՀՀ հսկակոռուպցիոն դատարան, այս դեպքում նման նորմ չի նախատեսել, ինչը հիմք է տալիս գալ հիմնավոր այն եզրահանգման, որ օրենսդրի կամքն եղել է հիշյալ քրեական վարույթների քննությունը գործը սրացած դատարանում մնալը: Հակառակ դեպքում հնարավոր է սրեղծվի մի իրավիճակ, երբ տարբեր ժամանակներում իրականացված օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում քրեական գործը կհայտնվի անվերջ «շրջապտույտի» մեջ: Օրինակ՝ դատարանում ավարտական փուլում (դատական վիճաբանություններ կամ եզրափակիչ ելույթներ) գրավող քրեական գործը զուտ օրենսդրական փոփոխություններից ելնելով առարկայական ընդդատությամբ ուղարկվի այլ դատարան, իսկ որոշ ժամանակ անց՝ նույն հիմնավորումներով վերադարձվի այն ուղարկված դատարան:

Հիմք ընդունելով վերը նշվածը դատարանը վերահաստատում է իր մտրեցումը, որ առարկայական ընդդատության ենթակա գործերի ցանկում փոփոխության դեպքում գործում է ճիշտ ընդդատությամբ գործը սրացած

դատարանի կողմից գործի քննությունը շարունակելու կանխավարկածը, եթե այլ բան նախատեսված չէ համապատասխան ընդունված նոր օրենքով: Եման մտրեցումը միտված է ապահովելու ընդդատության որոշման կանոնի կայունության հարկանիշը, ինչը պետք է բացառի քրեական գործերի ձևական հիմքերով «միգրացիան» դատարանների միջև:

Անդրադառնալով այն հավանական փաստարկին, ըստ որի քրեական դատավարության օրենսգիրքը թույլատրում է քրեական գործը ընդդատությամբ ուղարկել ցանկացած փուլում, արձանագրում է, որ այդ կարգավորումը վերաբերում է միայն գործի քննության ընթացքում ի հայտ եկած նոր փաստերին, այլ ոչ թե օրենքի փոփոխությանը (...)³:

Սույն որոշման հիմնավորումները և եզրահանգումը.

7. Սույն վարույթով բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. հիմնավոր է արդյոք Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի հետևությունն այն մասին, որ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթը ենթակա չէր փոխանցման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան:

8. ՀՀ Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի անկախ և անաչառ դատարանի կողմից իր գործի արդարացի, հրապարակային և ողջամիտ ժամկետում քննության իրավունք»:

9. «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք, (...) նրան ներկայացված ցանկացած քրեական մեղադրանքի առնչությամբ, ունի օրենքի հիման վրա սրտեղծված անկախ ու անաչառ դատարանի կողմից ողջամիտ ժամկետում արդարացի և հրապարակային դատաքննության իրավունք»:

9.1. Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը, «օրենքի հիման վրա սրտեղծված դատարան» հասկացությունը մեկնաբանելիս նշել է. «Այն երկրներում, որտեղ օրենքը կողիֆիկացված է, դատական համակարգի կազմակերպումը չի

³ Տե՛ս քրեական վարույթ, հատոր 36, թերթեր 82-89:

կարող թողնվել դատական մարմինների հայեցողությանը, սակայն դա չի նշանակում, որ դատարաններն օժտված չեն համապատասխան ազգային օրենսդրությունը մեկնաբանելու որոշակի ազատությամբ»⁴:

Միննույն ժամանակ, դատական մատչելիության իրավունքի համատեքստում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նշել է, որ. «Ներպետական դատական արյանները դատավարական կանոնները կիրառելիս պետք է ձեռնպահ մնան դրանց չափազանցված ձևականացումից, որն իր ազդեցությունը կունենա դատավարության արդարացիության վրա»⁵:

10. Վճռաբեկ դատարանը *Գևորգ Հարությունյանի* գործով իրավական դիրքորոշում է ձևավորել այն մասին, որ. «(...) *Գործերի պարշաճ ընդդատությունը*, որպես արդար դատաքննության անհրաժեշտ բաղկացուցիչ, հիմնարար իրավական արժեք է: Դրա հիմնարար բնույթը բխում է արդար դատաքննության ինստիտուցիոնալ փարրից՝ անկախ, անկողմնակալ, իրավասու և օրենքի հիման վրա սրելով զուտ դատարան ապահովելու պետության պոզիտիվ պարտականությունից: Իսկ այդ պարտականությունն իր հերթին, ըստ էության, ամրագրված է Հայաստանի Հանրապետության իրավական համակարգում բարձրագույն իրավաբանական ուժ ունեցող այնպիսի նորմատիվ ակտերում, ինչպիսիք են ՀՀ Սահմանադրությունը (...), Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագիրը (14-րդ հոդված) և «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիան (6-րդ հոդված): (...)

Պարշաճ ընդդատության հիմնարար իրավական նշանակությունն այն է, որ յուրաքանչյուր կոնկրետ քրեական գործը քննող դատարանի որոշման հարակ կանոնների առկայությունը և դրանց կանխաբեկելի գործադրումն անհրաժեշտ պայման են կողմնակի դիրքորդի մոտ այնպիսի համոզմունք ձևավորելու համար, որ փոխալ կոնկրետ քրեական գործը քննող դատարանը և դատավորը

⁴ Տե՛ս Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ *Gorgiladze v. Georgia* գործով 2009 թվականի հոկտեմբերի 20-ի վճիռը, գանգատ թիվ 4313/03, 69-րդ կետ:

⁵ Տե՛ս Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ *Walchli v. France* գործով 2007 թվականի հուլիսի 26-ի վճիռը, գանգատ թիվ 35787/03, 29-րդ կետ:

նախապրամանադրվածություն չունեն, և ԿՍԿ-ի գործը վարույթ ընդունելիս սուբյեկտիվիզմն ու կամայականությունը բացառված են եղել:

Այսպիսով, քրեական գործերի ընդհատության որոշման հսկայական կամայականությունը բացառող կանոնների առկայությունը և գործադրումը պարտադիր նախապայման են արդարադատության մարչելիության պարզաձև երաշխավորման համար (...)⁶:

11. Վերոգրյալից հետևում է, որ ընդհատության կանոններն այն չափանիշներն են, որոնց հիման վրա որոշվում է, թե տվյալ գործով որ դատարանը պետք է իրականացնի արդարադատություն: Ընդհատության կանոնները կոչված են անձին զերծ պահելու դատական շրջապտույտից, որը կարող է առաջանալ, եթե դատարանները հրաժարվեն գործը վարույթ ընդունել՝ իրենց ընդդատյա չլինելու պատճառաբանությամբ:

Ընդհատության ինստիտուտը հիմնարար նշանակություն ունեցող արժեք է, քանի որ այն անմիջականորեն կապված է անձի՝ օրենքի հիման վրա ստեղծված դատարանի կողմից իր գործի քննության իրավունքի հետ: Քրեական վարույթի մասնակիցների համար պետք է կանխատեսելի լինի, թե իրենց գործով որ դատարանը պետք է իրականացնի արդարադատություն:

Անհրաժեշտ է ընդգծել, որ վարույթն ըստ ընդհատության փոխանցելիս, չպետք է դրսևորվի չափազանց ձևական մոտեցում, և պետք է հաշվի առնվի նաև արդարադատության շահը:

12. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 260-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Մարզերի առաջին արյանի ընդհանուր իրավասության և Երևան քաղաքի առաջին արյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարաններին (այսուհետ՝ առաջին արյանի ընդհանուր իրավասության դատարան) ընդհատյա են առաջին արյանի կարգով իրականացվող բոլոր վարույթները, բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի հավելված N 1-ով նախատեսված կոռուպցիոն հանցանքների վերաբերյալ վարույթների, որոնք ընդհատյա են հակակոռուպցիոն դատարանին»:

⁶ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ Գևորգ Հարությունյանի գործով 2011 թվականի հուլիսի 13-ի թիվ ԵԿԴ/0211/01/10 որոշումը, կետեր 15-16:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Նախնական դատախոսների ընթացքում պարզելով, որ տվյալ վարույթն ընդդարյալ չէ իրեն, դատարանն այն որոշմամբ անհապաղ փոխանցում է ըստ ընդդատության:

(...)

5. Վարույթն ըստ ընդդատության սրացած հակակոռուպցիոն կամ առաջին արյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը մինչև նախնական դատախոսներ նշանակելը եռօրյա ժամկետում որոշում է կայացնում վարույթը Վճռաբեկ դատարան ուղարկելու մասին, եթե համաձայն չէ դրա առարկայական ընդդատությանը:

(...)

8. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված դեպքում Վճռաբեկ դատարանի նախագահը, Վճռաբեկ դատարանի քրեական և հակակոռուպցիոն պալատների նախագահները վարույթը Վճռաբեկ դատարանում սրանալու պահից տասնօրյա ժամկետում վերջնականապես լուծում են վարույթի առարկայական ընդդատության հարցը՝ ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ ընդունված որոշմամբ: Քվեարկելիս ձեռնպահ մնալ չի թույլատրվում:

9. Սույն հոդվածով սահմանված կարգով որոշված դատարանը համարվում է իրավասու դատարան»:

12.1. «ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ի թիվ ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Օրենսգրքի հավելված N 1-ում՝

1) «Հոդված 296. Փողերի լվացումը» բառերը փոխարինել «Հոդված 296. 3-րդ մաս, 2-րդ կետ. Փողերի լվացումը՝ իշխանական կամ ծառայողական լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելով» բառերով (...):

«Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերի համաձայն՝ «23. (...) Հայաստանի Հանրապետության առաջին արյանի ընդհանուր

իրավասության դարարաններին ենթակա (...) կոռուպցիոն հանցագործությունների վերաբերյալ գործերը վերաբաշխվում են հակակոռուպցիոն դարարանի համապարասիան մասնագիտացում ունեցող դարավորների միջև, բացառությամբ սույն հոդվածի 24-րդ մասով սահմանված դեպքի:

24. Հայաստանի Հանրապետության առաջին արյանի ընդհանուր իրավասության դարարանների վարույթում գրնվող՝ սույն մասով նախատեսված գործերը ենթակա չեն վերաբաշխման հակակոռուպցիոն դարարանին, եթե փյալ գործով անցում է կարարվել դարաքննության փուլ»:

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված ՀՕ-333-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ «Սույն օրենքն ուժի մեջ մերելուց հերո Հայաստանի Հանրապետության առաջին արյանի ընդհանուր իրավասության դարարանների վարույթում գրնվող կոռուպցիոն հանցագործությունների վերաբերյալ գործերը վերաբաշխվում են հակակոռուպցիոն դարարանի դարավորների միջև, եթե փյալ գործերով անցում չի կարարվել դարաքննության փուլ»:

12.2. «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Եթե օրենսդրության մեջ բացակայում է կոնկրետ հասարակական հարաբերությունը կարգավորող իրավական նորմը, սակայն օրենսդրությամբ սահմանված է համանման հարաբերությունները կարգավորող այլ իրավական նորմ, սպա այդպիսի հարաբերությունների նկարմամբ (եթե դա չի հակասում դրանց էությանը) կիրառվում են համանման հարաբերություններ կարգավորող իրավական նորմերը (օրենքի անալոգիա): (...):

3. Օրենքի կամ իրավունքի անալոգիա չի կարող կիրառվել, եթե դրանով սահմանափակվում են անձանց իրավունքները, ազարությունները, կամ նրանց համար նախատեսվում է նոր պարտականություն կամ պարասիանաարվություն, կամ իսարացվում են նրանց նկարմամբ կիրառվող պարասիանաարվության, հարկադրանքի միջոցները կամ դրանց կիրառման կարգը, հարկերի, տուրքերի և այլ պարտադիր վճարների վճարման կարգը, անձանց գործունեության նկարմամբ հսկողություն ու վերահսկողություն իրականացնելու պայմանները և կարգը:

4. *Օրենքի անսալոգիան և իրավունքի անսալոգիան կարող են կիրառվել միայն, եթե փոխալ օրենքով չի արգելվում անսալոգիայի կիրառումը»:*

13. Նշված նորմերի համակարգային վերլուծությունից հետևում է, որ «ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ին ընդունված ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքով կատարված փոփոխության արդյունքում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի (համապատասխանում է 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 190-րդ հոդվածին) 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերն այլևս չեն հանդիսանում կոռուպցիոն հանցանքներ և ընդգրկված չեն ՀՀ քրեական օրենսգրքի հավելված 1-ում, հետևաբար դրանց վերաբերյալ վարույթներն ընդդատյա են առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին: Սակայն, կատարված փոփոխությամբ որևէ կարգավորում չի սահմանվել առ այն, թե արդյո՞ք այդ փոփոխությունը պետք է տարածվի Հակակոռուպցիոն դատարանում դատաքննության փուլում գտնվող նմանատիպ վարույթների վրա, այլ կերպ՝ արդյո՞ք այդ վարույթները ենթակա են վերաբաշխման, թե ոչ:

Այդուհանդերձ, դեռևս 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերով, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված ՀՕ-333-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանվել է, որ ՀՀ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարաններին ենթակա կոռուպցիոն հանցագործությունների վերաբերյալ այն գործերը, որոնցով անցում չի կատարվել դատաքննության փուլ, վերաբաշխվում են հակակոռուպցիոն դատարանի համապատասխան մասնագիտացում ունեցող դատավորների միջև: Այսինքն, «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքով, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և

լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-333-Ն օրենքով լուծում է տրվել համանման իրավահարաբերությանը, ըստ որի՝ դատաքննության փուլ անցում կատարված չլինելու դեպքում առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի վարույթում գտնվող վարույթի փոխանցումը Հակակոռուպցիոն դատարան իրավաչափ է:

13.1. Հաշվի առնելով, որ ինչպես «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքը, այնպես էլ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը չեն արգելում անալոգիայի կիրառումը, ինչպես նաև տվյալ պարագայում անալոգիայի կիրառումն անձանց իրավունքները, ազատությունները չի սահմանափակում կամ նրանց համար նոր պարտականություն կամ պատասխանատվություն չի նախատեսում, գտնում ենք, որ Հակակոռուպցիոն դատարանների վարույթում գտնվող՝ «ՀՀ քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ի թիվ ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի հիման վրա առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարաններին ընդդատյա վարույթների վերաբաշխման հարցը պետք է լուծվի ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերին և «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-333-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համահունչ: Այլ կերպ՝ այն վարույթները, որոնցով Հակակոռուպցիոն դատարանն անցում չի կատարել հիմնական դատալսումների փուլ, ենթակա են վերաբաշխման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին:

14. Սույն վարույթի նյութերի ուսումնասիրությունից երևում է, որ՝

- Հակակոռուպցիոն դատարանը, փաստելով, որ Դիաննա Գրիգորյանին ներկայացված մեղադրանքի համաձայն՝ վերջինիս կողմից ենթադրյալ փողերի լվացումը չի կատարվել *«իշխանական կամ ծառայողական լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելու»* եղանակով, որոշում է

կայացրել վարույթն ըստ ընդդատության Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարան ուղարկելու մասին⁷:

- Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանն արձանագրել է, որ Հակակոռուպցիոն դատարանը գործն ըստ առարկայական ընդդատության ուղարկելու մասին որոշում չէր կարող կայացնել այն պատճառաբանությամբ, որ ընդդատության կանոնների պահպանմամբ վարույթ ընդունված քրեական գործի ընդդատությունը չի կարող փոխվել՝ ելնելով քրեական վարույթի ընթացքում հետագա օրենսդրական փոփոխություններից⁸:

15. Նախորդ կետում մեջբերված փաստական հանգամանքները գնահատելով սույն որոշմամբ վկայակոչված իրավադրույթների և արտահայտված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո՝ պետք է փաստել, որ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքով և «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-333-Ն օրենքով նախատեսված իրավակարգավորումների լույսի ներքո թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթը ենթակա էր վերաքաշխման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին, քանի որ սույն գործով Հակակոռուպցիոն դատարանն անցում չի կատարել հիմնական դատախոսների փուլ:

16. Վերոշարադրյալը հիմք է տալիս փաստելու, որ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի հետևությունն այն մասին, որ թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթն ենթակա չէր փոխանցման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան, հիմնավոր չէ: Ընդունելի չէ նաև Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի այն դատողությունը, որ ընդդատության կանոնների պահպանմամբ վարույթ ընդունված քրեական գործի ընդդատությունը չի կարող

⁷ Տե՛ս սույն որոշման 5-րդ կետը:

⁸ Տե՛ս սույն որոշման 6-րդ կետը:

փոխվել՝ ելնելով քրեական վարույթի ընթացքում հետագա օրենսդրական փոփոխություններից:

17. Վերոգրյալի հիման վրա գտնում ենք, որ թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթն ընդդատյա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին:

Ղեկավարվելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի 8-րդ մասով՝

Ո Ր Ո Շ Ե Ց Ի Ն Ք

Դիաննա Ստեփանի Գրիգորյանի վերաբերյալ՝ երկու դրվագ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 34-168-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով և 190-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթն ընդդատյա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին:

**ՀՀ ՎՃՌԱԲԵԿ
ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
ԼԻԼԻԹ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ**

**ՀՀ ՎՃՌԱԲԵԿ
ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՔՐԵԱԿԱՆ
ՊԱԼԱՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ
ՓՈԽԱՐԻՆՈՂ
ԱՐԹՈՒՐ ՊՈՂՈՍՅԱՆ**

**ՀՀ ՎՃՌԱԲԵԿ
ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ
ՊԱԼԱՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
ԱՐԹՈՒՐ ԴԱՎԹՅԱՆ**